

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kuues koda)

31. märts 2022*

Eelotsusetaotlus – Tarbijakaitse – Direktiiv 93/13/EMÜ – Ebaõiglased tingimused – Krediidilepingud – Riigi omavääringus tagastatavana nomineeritud laen – Lepingutingimus, millega valuutarisk jäetakse tarbija kanda – Lepingu põhiobjektiga seotud tingimuse ebaõiglane laad – Mõju – Lepingu tühisus – Tarbija oluline kahju – Direktiivi 93/13 tõhusus – Kõrgeima kohtu mittesiduv arvamus – Võimalus taastada poolte jaoks olukord, milles nad oleksid olnud siis, kui seda lepingut ei oleks sõlmitud

Kohtuasjas C-472/20,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Fővárosi Törvényszéki (Pealinna Budapesti kohus, Ungari) 28. augusti 2020. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 30. septembril 2020, menetluses

Lombard Pénzügyi és Lízing Zrt.

versus

PN,

EUROOPA KOHUS (kuues koda),

koosseisus: Euroopa Kohtu asepresident L. Bay Larsen kuuenda koja presidendi ülesannetes, kohtunikud N. Jääskinen (ettekandja) ja M. Safjan,

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Lombard Pénzügyi és Lízing Zrt., esindaja: *ügyvéd* Zs. Bohács,
- PN, esindaja: *ügyvéd* L. Gönczi,
- Ungari valitsus, esindajad: M. Z. Fehér ja K. Szíjjártó,

* Kohtumenetluse keel: ungari.

– Euroopa Komisjon, esindajad: I. Rubene, Zs. Teleki, N. Ruiz García ja L. Havas,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288) tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud Lombard Pénzügyi és Lízing Zrt. (edaspidi „Lombard“) ja PNi vahelises kohtuvaidluses sellise lepingutingimuse õiguslike tagajärgede üle, mis puudutab valuutariski, mida tarbija kannab sellise krediidilepingu puhul, mis on nomineeritud välisvaluutas, kuid milles tagastamine on ette nähtud riigi omavääringus.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 93/13 artikkel 4 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Ilma et see piiraks artikli 7 kohaldamist, võetakse lepingutingimuse hindamisel arvesse lepingu sõlmimise objektiks oleva kauba või teenuse laad ning viidatakse lepingu sõlmimisel kõigile sellega kaasnevatele asjaoludele ning kõigile teistele kõnealuse või muu lepingu tingimustele, millest see sõltub.

2. Tingimuste õiglase või ebaõiglase iseloomu hindamine ei ole seotud lepingu põhiobjekti mõiste [ega hinna ja tasu sobivusega vastusooritusena pakutavate teenuste või kauba eest], kui kõnealused tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles.“ [täpsustatud sõnastus]
- 4 Nimetatud direktiivi artikli 5 esimese lause kohaselt peavad „[l]epingutes, mille kõik või teatavad tarbijale pakutavad tingimused esitatakse kirjalikult, [...] kõnealused tingimused olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles“.
- 5 Sama direktiivi artikli 6 lõikes 1 on sätestatud järgmist:

„Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on [...] tarbijaga sõlminud, ei ole [liikmesriigi õigusaktides sätestatud tingimustel] tarbijale siduvad ning [et leping jääb muus osas pooltele siduvaks, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta].“ [täpsustatud sõnastus]
- 6 Direktiivi 93/13 artikli 7 lõikes 1 on sätestatud järgmist:

„Liikmesriigid tagavad, et tarbijate ja konkurentide huvides oleksid olemas piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad.“

7 Selle direktiivi artikli 8 kohaselt:

„Liikmesriigid võivad käesoleva direktiivi reguleerimisalas vastu võtta või säilitada asutamislepingule vastavad rangemad sätted, et tagada tarbijate kaitstuse kõrgem tase.“

Ungari õigus

8 1959. aasta IV seaduse tsiviilseadustiku kohta (A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény) põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis (edaspidi „vana tsiviilseadustik“) §-s 209 oli ette nähtud järgmist:

„(1) Lepingu tüüptingimus või tarbijalepingus eraldi kokku leppimata lepingutingimus on ebaõiglane, kui selles on poolte lepingust tulenevad õigused ja kohustused kindlaks määratud hea usu ja õigluse põhimõtet rikkudes, ühepoolselt ja põhjendamata, tingimuse välja töötanud poole lepingupartneri kahjuks.

(2) Lepingutingimuse ebaõiglase laadi kindlakstegemisel tuleb hinnata kõiki lepingu sõlmimisel esinenud asjaolusid, mis viisid lepingu sõlmimiseni, ning lepingutingimuses sätestatud teenuse laadi ja asjaomase tingimuse seost lepingu muude tingimuste või muude lepingutega.

(3) Eraldi õigusnormis võib kehtestada need tingimused, mida loetakse tarbijalepingutes ebaõiglasteks või mida tuleb kuni vastupidise tõendamiseni lugeda ebaõiglasteks.

(4) Lepingu tüüptingimuse ja lepingus eraldi kokku leppimata tingimuse ebaõiglane laad on iseenesest selge, kui tingimus ei ole selge või arusaadav.

(5) Ebaõiglasi lepingutingimusi käsitlevaid sätteid ei saa kohaldada lepingutingimustele, milles sätestatakse põhiteenus või sooritus vastavus vastusooritusele, kui need tingimused on muidu selged ja arusaadavad.“

9 Vana tsiviilseadustiku § 209/A kohaselt:

„(1) Kahju kannatanud pool võib vaidlustada ebaõiglase tingimuse, mis on lepingusse lisatud tüüptingimusena.

(2) Tarbijalepingu tüüptingimusena lisatud või müüja või teenuste osutaja poolt ühepoolselt ja varem koostatud ning tarbijaga eraldi kokku leppimata ebaõiglasel tingimused on tühised. Tühisusele võib tugineda üksnes tarbija huvides.“

10 Selle seadustiku § 237 oli sõnastatud järgmiselt:

„(1) Kui leping on tühine, tuleb taastada enne lepingu sõlmimist kehtinud olukord.

(2) Kui enne lepingu sõlmimist kehtinud olukorda ei ole võimalik taastada, võib kohus otsustada, et leping kehtib kuni kohtuotsuse tegemiseni. Tühise lepingu võib tunnistada kehtivaks, kui tühisuse aluseks olev asjaolu on võimalik kõrvaldada, eriti kui on võimalik kaotada ebaoproportsionaalne eelis, mille tõttu lepingus kokku lepitud vastastikuste kohustuste maht on heade kommete vastaselt tasakaalust väljas. Neil juhtudel tuleb anda korraldus, et võimalik vastusooritusega jäänud sooritus tagastataks.“

- 11 1996. aasta CXII seaduse krediidasutuste ja finantsettevõtjate kohta (A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény) § 203 lõigetes 4 ja 5 oli põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis sätestatud järgmist:

„(4) Kui tarbijaks oleva kliendiga sõlmitakse leping, mille ese on laenu andmine välisvaluutas või mis eeldab ostuoptsiooni kinnisasjalt, peab krediidasutus kliendile selgitama, millist riski ta lepingutehingu tõttu kannab, ning tõendama kliendi allkirja abil, et klient on sellest teadlik.

(5) Lõikes 4 nimetatud avaldus peab sisaldama järgmist:

a) välisvaluutas nomineeritud laenulepingu puhul valuutariski selgitus ja selle mõju tagasimaksegraafiku maksetele,

[...]“.

- 12 2014. aasta XL seaduse, mis käsitleb teatavaid küsimusi, mida reguleerib 2014. aasta XXXVIII seadus, milles on sätestatud ümberarvestuse eeskirjad ja teatavad muud sätted seoses Kúria (Ungari kõrgeim kohus) kohtulahendiga krediidasutuste tarbijalaenulepingutega seotud ühtse kohtupraktika kohta (A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény) (edaspidi „DH2 seadus“), §-s 1 on sätestatud järgmist:

„Käesoleva seaduse tagajärjed laienevad ka laenulepingutele, mis on sõlmitud tarbijatega, kes kuuluvad 2014. aasta XXXVIII seaduse, milles on sätestatud ümberarvestuse eeskirjad ja teatavad muud sätted seoses Kúria (Ungari kõrgeim kohus) kohtulahendiga krediidasutuste tarbijalaenulepingutega seotud ühtse kohtupraktika kohta (A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvén), reguleerimisalasse.“

- 13 DH2 seaduse § 37 on sõnastatud järgmiselt:

„(1) Pool võib nõuda käesoleva seaduse reguleerimisalasse kuuluvate lepingutega seoses kohtus lepingu või selle sätte tühisuse (edaspidi „osaline tühisus“) tuvastamist – olenemata tühisuse põhjusest – ainult siis, kui ta nõuab tühisuse õiguslike tagajärgede (lepingu kehtivaks tunnistamise või kuni otsuse tegemiseni jõusolevaks tunnistamise) kindlaksmääramist. Kui pool seda ei tee – ega kasuta selle puuduse kõrvaldamiseks antud võimalust –, loetakse hagi vastuvõetamatuks ja asja ei võeta sisuliselt arutamisele. Kui pool palub kindlaks määrata täieliku või osalise tühisuse õiguslikud tagajärjed, peab ta märkima ka seda, milliste õiguslike tagajärgede kohaldamist ta kohtult taotleb. Õigusliku tagajärje kohaldamise taotlemiseks peab pool esitama sõnaselge nõude, mille suurus on rahaliselt kindlaks määratud ja mis sisaldab ka pooltevahelist ümberarvestust.

(2) Arvestades lõikes 1 sätestatud, tuleb käesoleva seaduse kohaldamisalasse kuuluvate lepingute puhul [vana tsiviilseadustiku] § 239/A lõike 1 või 2013. aasta V seaduse, millega kehtestatakse tsiviilseadustik (A Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény) § 6:108 lõike 2 alusel juhul, kui käesolevas seaduses sätestatud tingimused on täidetud, hagi tervikuna läbi vaatamata jätta, ilma et pooli lepingu täieliku või osalise tühisuse tuvastamiseks alustatud menetluses ära kuulataks, või menetlus lõpetada. Hagiavaldust ei jäeta läbi vaatamata nii, et pooli ära ei kuulata, või menetlust ei lõpetata, kui pool esitas lisaks lepingu täieliku või osalise tühisuse tuvastamise

haginõudele samas menetluses ka mõne muu nõude; sellisel juhul jäetakse tühisuse tuvastamise nõue läbi vaatamata. Sama korda kohaldatakse menetluses pärast selle peatamise lõppemist.“

- 14 Vastavalt 1997. aasta LXVI seaduse kohtute korralduse ja halduse kohta (A bíróságok szervezeteről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény) § 33 lõikele 1 analüüsib Kúria (Ungari kõrgeim kohus) ühiskolleegium kohtupraktikat ja annab arvamusi vaieldavate õiguse kohaldamise küsimuste kohta, et tagada kohtupraktika ühetaolisus.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 15 PN sõlmis Lombard Finanszírozási Zrt-ga 4. detsembril 2009 muutuva intressimääraga individuaalse laenulepingu (edaspidi „vaidlusalune laenuleping“) sõiduauto ostmiseks. See leping oli nomineeritud Šveitsi frankides (CHF) ja tagastamisele kuuluvad kuumaksed konverteeriti Ungari forintitesse (HUF).
- 16 PN kirjutas nimetatud lepingu sõlmimisel alla avaldusele riskist teadasaamise kohta. Selles on esiteks täpsustatud, et valuutariski kannab tarbija, ja et teiseks on valuutakursi muutused tulevikus ettearvamatud. Nii olid igakuised osamaksed kindlaks määratud Šveitsi frankides, mis seejärel konverteeriti Ungari forintitesse, ning vahetuskursi vahe, mis arvutati selle vahetuse käigus, pidi tasuma laenuvõtja. Sellest dokumendist nähtub samuti, et juhul, kui valuutakurs maksetähtpäeval kehtinud Ungari forinti suhtes erineb lepingu sõlmimisel kindlaks määratud viitekursist, siis kannab laenuvõtja ka müügi- ja ostukursi vahe.
- 17 Lombard Finanszírozási Zrt. lõpetati 31. augustil 2010 ühendamise teel ja Lombardist sai tema üldõigusjärglane. Seetõttu anti kõik Lombard Finanszírozási Zrt. õigused ja kohustused üle Lombardile.
- 18 2015. aasta aprillis muudeti kõnealust laenulepingut DH2 seaduse alusel ümberarvestuse teel. Pärast seda muutmist vähendati PN-i võlgnetavat summat 284 502 forintit (ligikaudu 800 eurot) võrra, mis loeti laenuandja poolt alusetult saaduks. Seevastu aastaintressimäär, mis oli enne asjaomase laenulepingu muutmist 22,32%, jäi samaks. See korrigeerimine saadeti PN-ile, kes ei esitanud kaebust.
- 19 Kuna PN-il tekkis kõnealuse laenulepingu igakuiste maksete tasumisel viivitus, teatas Lombard talle 12. augustil 2015, et ta on kohustatud tasuma võla summas 121 722 forintit (ligikaudu 342 eurot), täpsustades, et tasumata jätmise korral öeldakse see leping viivitamatult üles. PN seda nõuet ei täitnud, mistõttu ütles Lombard selle lepingu 14. septembril 2015 ühepoolselt üles ja kohustas PN-i tasuma võlgnetava summa 472 399 forintit (ligikaudu 1320 eurot). PN sai selle nõude kätte 15. oktoobril 2015.
- 20 Lombard pöördus seejärel esimese astme kohtusse, nõudes, et kõnealune laenuleping tunnistataks tagasiulatuvalt kehtivaks ja et PN-ilt mõistetakse lepingujärgse võla põhisumma ja viivitusintressidena välja 490 102 forintit (ligikaudu 1370 eurot).
- 21 PN väitis aga, et kõnealuses laenulepingus olevad tingimused, millega jäetakse valuutarisk täies ulatuses tema kanda, on ebaõiglased. Ta vaidlustas asjaolu, et infoleht valuutariski kohta oli selge ja arusaadav. Vastuhagis nõudis ta eelkõige, et Lombardilt mõistetakse tema kasuks välja 1 734 144 forintit (ligikaudu 4870 eurot) selle lepingu kehtetusest tuleneva alusetu rikastumise eest.

- 22 Esimese astme kohus analüüsis eelkõige tingimusi, mille korral võib niisuguse lepingu nagu vaidlusalune laenuleping tunnistada kehtivaks, arvestades Kúria (Ungari kõrgeim kohus) 2019. aasta juunis antud arvamust (edaspidi „Kúria arvamus“). Nimetatud arvamuse kohaselt on juhul, kui kehtetu laenuleping tunnistatakse kehtivaks, kohtute jaoks kaks lahendust. Nad võivad tunnistada lepingu kehtivaks selliselt, et see loetakse Ungari forintites nomineeritud lepinguks intressimääraga, mis vastab nimetatud lepingu sõlmimise ajal Ungari forintites tehtavate tehingute suhtes kehtivale intressimäärale, millele lisandub kohaldatav marginaal. Nad võivad ka tunnistada lepingu kehtivaks, maksimeerides välisvaluuta ja Ungari forintite vahetuskursi, kusjuures lepingus fikseeritud intressimäär jääb Ungari forintitesse konverteerimise kuupäevani muutumatuks.
- 23 Esimese astme kohus otsustas, et kuigi asjaolu, et laenulepingu tingimus, mille kohaselt valuutariski kannab PN, on ebaõiglane, tuleb seda lepingut pidada tagasiulatuvalt alates selle sõlmimise kuupäevast kehtivaks, kuid nomineerituks alates sellest samast kuupäevast Ungari forintites. Ta otsustas lisaks sellele, et aastaintressimääraks tuleb kehtestada 23,07%, tuginedes Lombardi arvutustele, mis põhinesid esialgse laenusumma ja PN-i tagasimakstud kuumaksete kogusumma erinevusel. Käesoleval juhul oli esialgne laenusumma 1 417 500 forintit (ligikaudu 4000 eurot) ning oli ette nähtud, et tagasimakstavate kuumaksete kogusumma ulatus 2 689 225 forintini (ligikaudu 7600 eurot). Kuna PN tasus tegelikult 3 151 644 forintit (ligikaudu 8900 eurot), mõistis esimese astme kohus Lombardilt alusetu rikastumise eest välja kahe viimati nimetatud summa vahe ehk 462 419 forinti (ligikaudu 1300 eurot) suuruse summa.
- 24 Lombard esitas selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule Fővárosi Törvényszékile (Pealinna Budapesti kohus, Ungari), vaidlustades otsuse, mille kohaselt tuleb vaidlusalust laenulepingut pidada alates selle sõlmimise kuupäevast nomineerituks Ungari forintites. Ta väidab eelkõige, et selle lepingu kehtivaks tunnistamine ei saa kaasa tuua seda, et pooltevaheline lepinguline tasakaal muutuks sellises ulatuses ja viisil, et teenuse ja vastutasu vastavate väärtuste vahel puudub õigussuhtes tasakaal. Lisaks leiab Lombard, et niisuguseid välisvaluutas nomineeritud lepinguid, milles valuutariski kannavad tarbijad, ei saa iseenesest õigusvastaseks tunnistada.
- 25 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on kahtlusi seoses õiguslike võimalustega, kui leping tunnistatakse selle põhiobjektiga seotud kehtetuse korral kehtivaks või poolte vahel õiguslikke tagajärgi tekitanuks.
- 26 Neil asjaoludel otsustas Fővárosi Törvényszék (Pealinna Budapesti kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
1. Kui ebaõiglane lepingutingimus on seotud lepingu põhiobjektiga (teave vahetuskursi kohta ei olnud nõuetega kooskõlas), mille tagajärjel ei saa leping kehtida ja poolte vahel ei ole kokkulepet, siis kas direktiivi [93/13] sätete soovitatav toime on tagatud sellega, et liikmesriigi õiguses dispositiivse normi puudumisel annab juhised lepingu kehtivaks või jõus olevaks tunnistamiseks kõrgemalseisva kohtu seisukoht, mis ei ole madalama astme kohtutele siduv[?]
 2. Kui vastus esimesele küsimusele on eitav, siis kas juhul, kui leping ei saa kehtida ebaõiglase lepingutingimuse tõttu, mis on seotud lepingu põhiobjektiga, kui poolte vahel ei ole kokkulepet ning kui eespool nimetatud seisukohta ei saa kohaldada, esineb võimalusi esialgse olukorra taastamiseks[?]

3. Kui vastus teisele küsimusele on jaatav, siis kas juhul, kui on esitatud hagi, milles palutakse tuvastada (seda) tüüpi lepingutega seoses lepingu põhiobjektiga seotud tühisus, võib seadusega kehtestada nõude, et tarbija peab koos selle hagiga esitama ka hagi lepingu kehtivuse või jõus olemise tuvastamiseks[?]
4. Kui vastus teisele küsimusele on eitav, siis kas juhul, kui esialgset olukorda ei ole võimalik taastada, võib selleks, et tagada tasakaal lepingupoolte vahel, tunnistada lepingud kehtivaks või jõus olevaks tagantjärele seadusandlikul teel[?]

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

Vastuvõetavus

- 27 Olgu meenutatud, et selleks, et Euroopa Kohus saaks anda liidu õiguse tõlgenduse, millest oleks liikmesriigi kohtule kasu, on Euroopa Kohtu kodukorra artikli 94 punktis c nõutud, et eelotsusetaotlus peab sisaldama selgitust selle kohta, millistel põhjustel esitas liikmesriigi kohus liidu õigusnormide tõlgendamise või kehtivuse küsimuse ning millist seost ta nende õigusnormide ja põhikohtuasjas kohaldatavate riigisiseste õigusnormide vahel näeb (17. septembri 2020. aasta kohtuotsus Burgo Group, C-92/19, EU:C:2020:733, punkt 38).
- 28 Vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale on üksnes asja menetleval ja selle lahendamise eest vastutaval liikmesriigi kohtul õigus kohtuasja eripära arvesse võttes hinnata nii eelotsusetaotluse vajalikkust asjas otsuse tegemiseks kui ka nende küsimuste asjakohasust, mis ta Euroopa Kohtule esitab ja mille asjasse puutuvust eeldatakse. Seega, kui küsimused on esitatud liidu õigusnormi tõlgendamise või kehtivuse kohta, on Euroopa Kohus üldjuhul kohustatud vastama, välja arvatud juhul, kui ilmneb, et taotletud tõlgendamine ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, või ka juhul, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada faktilised või õiguslikud asjaolud, mis on vajalikud nimetatud küsimustele tarviliku vastuse andmiseks (21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 29 Samuti on selge, et ELTL artiklis 267 sätestatud menetluses, mis põhineb liikmesriikide kohtute ja Euroopa Kohtu ülesannete selgel eristamisel, on ainult liikmesriigi kohus pädev tõlgendama ja kohaldama liikmesriigi õigusnorme, samas kui Euroopa Kohus on pädev otsustama üksnes liidu õigusnormide tõlgenduse või kehtivuse üle, lähtudes faktilistest asjaoludest, mille liikmesriigi kohus on talle esitanud (21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, punkt 26 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 30 Käesoleval juhul, nagu rõhutab Ungari valitsus oma kirjalikes seisukohtades, on eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud teave põhjuste kohta, miks on vaja tõlgendada liidu õigust, ja selle kohta, kuidas on esimene küsimus põhikohtuasja lahendamiseks asjakohane, kahtlemata napp.

- 31 Eelotsusetaotlusest nähtub siiski, et Lombard esitas esimese astme kohtu otsuse peale apellatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule, vaidlustades eelkõige asjaomase laenulepingu ümberkvalifitseerimise Ungari forintites koostatud lepinguks. Eelotsusetaotlusest nähtub aga samuti, et ümberkvalifitseerimine toimus Kúria arvamuses esitatud esimese lahenduse alusel.
- 32 Neid asjaolusid arvestades ei ole ilmne, et esimene küsimus, mis puudutab võimalust kasutada direktiivi 93/13 alusel sellist arvamust, et teha kindlaks, millist lähenemist tuleb kasutada, et tunnistada leping kehtivaks või selliseks, millest on tekkinud õiguslikud tagajärjed, kui see leping ei saa kehtida, kuna selle põhiobjektiga seotud tingimus on ebaõiglane, ei ole põhikohtuasja lahendamisel asjakohane.
- 33 Sellest järeldeb, et esimene küsimus on vastuvõetav.

Sisulised küsimused

- 34 Oma esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 93/13 tuleb tõlgendada nii, et selle sätete soovitava toime saab sellist olukorda reguleerivate riigisiseste dispositiivsete õigusnormide puudumisel tagada asjaomase liikmesriigi kõrgeima kohtu arvamuse abil, mis ei ole siduv ja milles antakse alama astme kohtutele teada, millist lähenemist tuleb järgida lepingu kehtivaks tunnistamiseks või selle tuvastamiseks, et see on tekitanud poolte vahel õiguslikke tagajärgi, kui see leping ei saa selle põhiobjektiga seotud ebaõiglase tingimuse tõttu edasi kehtida.
- 35 Kõigepealt tuleb meenutada, et kuigi ELTL artikli 288 kolmanda lõigu kohaselt on liikmesriikidel ulatuslik kaalutlusruum direktiivi rakendamiseks võetavate meetmete ja vahendite valiku osas, ei mõjuta see vabadus iga adressaadiks oleva liikmesriigi kohustust võtta kõik vajalikud meetmed, et tagada direktiivi täielik mõju vastavalt sellega taotletavale eesmärgile (vt selle kohta 29. juuli 2019. aasta kohtuotsus Fashion ID, C-40/17, EU:C:2019:629, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 36 Mis puutub direktiivi 93/13, siis see kohustab liikmesriike sätestama piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad (vt selle kohta 14. juuni 2012. aasta kohtuotsus Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 68).
- 37 Lisaks nähtub Euroopa Kohtu praktikast, et ei saa välistada, et liikmesriikide kõrgeimate astmete kohtutel on liikmesriigi õiguse tõlgendamise ühtlustamise kohustusest tulenevalt ja õiguskindluse huvides õigus direktiivi 93/13 järgides välja töötada teatavad kriteeriumid, mille alusel alama astme kohtud peavad hindama, kas lepingutingimused on ebaõiglased (vt selle kohta 7. augusti 2018. aasta kohtuotsus Banco Santander ja Escobedo Cortés, C-96/16 ja C-94/17, EU:C:2018:643, punkt 68).
- 38 Sellest tuleneb samuti, et neilt kõrgematelt kohtutelt saadud suunised, mis sisaldavad selliseid kriteeriume, ei tohiks siiski esiteks takistada pädeval kohtul tagada direktiivi 93/13 täielikku õigusmõju, jättes vajaduse korral omal algatusel kohaldamata mis tahes liikmesriigi õigusnormi, isegi kui see võeti vastu hiljem, sealhulgas igasuguse sellega vastuolus oleva liikmesriigi kohtupraktika, ilma et ta peaks taotlema või ootama enne nende seadusandlikul, kohtulikul või

muul põhiseaduslikul teel kõrvaldamist, ning et teiseks oleks takistatud selle kohtu valikuvabadus taotleda Euroopa Kohtult eelotsust (vt selle kohta 14. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, punkt 61).

- 39 Euroopa Kohus on seega otsustanud, et direktiiv 93/13 koostoimes Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 47 ei välista seda, et liikmesriigi kõrgeim kohus võtab ühetaolise tõlgendamise tagamiseks vastu siduvaid otsuseid selle kohta, kuidas seda direktiivi rakendada, tingimusel et need ei takista pädevat kohut tagamast nimetatud direktiivis ette nähtud õigusnormide täielikku toimet ning andmast tarbijale tõhusat õiguskaitsevahendit selleks, et kaitsta oma õigusi, mis võivad tema jaoks neist normidest tuleneda, ega pöördumast selleks Euroopa Kohtu poole, esitades eelotsusetaotluse (14. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, punkt 64).
- 40 Sellegipoolest ei saa liikmesriigi kõrgeima kohtu mittesiduva arvamuse, mis võimaldab alama astme kohtutel, kes peavad seda järgima, vabalt sellest kõrvale kalduda, olemasolu pidada asjaoluks, mis tagab direktiivi 93/13 soovitava toime, tagades ebaõiglase tingimuse tõttu kahju kannatanud isikutele täieliku kaitse.
- 41 Euroopa Kohtu praktikast tuleneb küll, et olukorras, kus müüja või teenuseosutaja ning tarbija vahel sõlmitud leping tuleb põhimõtteliselt tervikuna tühistada, kui liikmesriigi kohus otsustab ebaõiglase lepingutingimuse välja jätta, ei ole direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 vastuolus, kui liikmesriigi kohus jätab lepinguõiguse põhimõtteid kohaldades ebaõiglase tingimuse välja, asendades selle riigisisese õiguse dispositiivse normiga olukordades, kus ebaõiglase tingimuse tühiseks tunnistamine kohustaks kohut lepingut tervikuna tühistama, mis tooks tarbijale kaasa eriti kahjulikud tagajärjed, millega teda seeläbi karistatakse (3. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, punkt 61 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 42 Tuleb aga asuda seisukohale, et liikmesriigi kõrgeima kohtu mittesiduvat arvamust, nagu põhikohtuasjas kõne all olev Kúria aramus, ei saa samastada niisuguse dispositiivse liikmesriigi õigusnormiga, millega on võimalik asendada ebaõiglaseks tunnistatud laenulepingu tingimus.
- 43 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 tuleb tõlgendada nii, et selle sätete soovitatavat toimet ei saa sellist olukorda reguleerivate riigisiseste dispositiivsete õigusnormide puudumisel tagada ainult asjaomase liikmesriigi kõrgeima kohtu arvamuse abil, mis ei ole siduv ja milles antakse alama astme kohtutele teada, millist lähenemist tuleb järgida lepingu kehtivaks tunnistamiseks või selle tuvastamiseks, et see on tekitanud poolte vahel õiguslikke tagajärgi, kui see leping ei saa selle põhiobjektiga seotud ebaõiglase tingimuse tõttu edasi kehtida.

Teine küsimus

Vastuvõetavus

- 44 Võttes arvesse käesoleva kohtuotsuse punktides 27–29 korratud Euroopa Kohtu praktikat ning punktis 31 välja toodud asjaolusid, ei ole ilmne, et põhikohtuasja lahendamise seisukohast ei ole oluline teine küsimus, mis puudutab võimalust taastada laenulepingu poolte suhtes olukord, milles nad oleksid olnud, kui seda lepingut ei oleks sõlmitud, kui nimetatud leping ei saa selle põhiobjekti puudutava ebaõiglase tingimuse tõttu edasi kehtida, et pooled ei jõua kokkuleppele ja et esimeses küsimuses osutatud aramus, mis ei ole siduv, võib olla määrava tähtsusega.

45 Järelikult on teine küsimus vastuvõetav.

Sisulised küsimused

- 46 Oma teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 93/13 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus see, et pädev liikmesriigi kohus otsustab taastada laenulepingu poolte suhtes olukorra, milles nad oleksid olnud, kui seda lepingut ei oleks sõlmitud põhjusel, et nimetatud lepingu põhiobjektiga seotud tingimus tuleb tunnistada selle direktiivi alusel ebaõiglaseks.
- 47 Kõigepealt tuleb korrata, et direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 kohaselt ei ole tingimuste ebaõiglase laadi hindamine seotud lepingu põhiobjekti mõistega, kui need tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles.
- 48 Selle direktiivi artiklis 8 on siiski ette nähtud, et liikmesriigid võivad selle direktiivi reguleerimisalas vastu võtta või säilitada asutamislepingule vastavad rangemad sätted, et tagada tarbijate kaitstuse kõrgem tase.
- 49 Nii otsustas Euroopa Kohus 3. juuni 2010. aasta kohtuotsuse Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, EU:C:2010:309) punktides 30–35, 40 ja 43 pärast seda, kui ta oli tuvastanud, et direktiivi 93/13 artikli 4 lõikes 2 nimetatud tingimused kuuluvad selle direktiiviga reguleeritavasse valdkonda ja seega on selle direktiivi artikkel 8 kohaldatav ka nimetatud artikli 4 lõike 2 suhtes, et nende kahe sättega ei ole vastuolus sellised liikmesriigi õigusnormid, mis võimaldavad selliste ebaõiglase tingimuste kohta teostada kohtulikku kontrolli, mis tagab tarbija jaoks kõrgema kaitse taseme, kui on ette nähtud selles direktiivis.
- 50 Selles kontekstis tuleb meenutada, et Euroopa Kohtu praktika kohaselt tuleb direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 tõlgendada selliselt, et ebaõiglaseks tunnistatud lepingutingimust tuleb põhimõtteliselt käsitada nii, et seda ei ole kunagi olemas olnud, mistõttu ei saa sellel olla tagajärgi tarbijale. Seetõttu peab niisuguse lepingutingimuse ebaõiglase laadi kohtulik tuvastamine tarbija jaoks põhimõtteliselt tagajärjena kaasa tooma selle õigusliku ja faktilise olukorra taastamise, milles ta oleks olnud selle lepingutingimuse puudumisel (21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt, C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 61).
- 51 Euroopa Kohus on ka otsustanud, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 eesmärk on asendada lepinguga loodud formaalne tasakaal lepingupoolte õiguste ja kohustuste vahel tegeliku tasakaaluga, mis taastab nendevahelise võrdsuse (vt selle kohta 15. märtsi 2012. aasta kohtuotsus Pereničová ja Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, punkt 28, ja 3. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, punkt 62 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 52 Mis puutub sellesse, milline mõju on ebaõiglase lepingutingimuste tuvastamisel asjasse puutuva lepingu kehtivusele, siis on oluline rõhutada, et vastavalt direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 lõpus sätestatule „jääb [nimetatud leping] muus osas pooltele siduvaks, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglase tingimusteta“ (15. märtsi 2012. aasta kohtuotsus Pereničová ja Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, punkt 29, ja 29. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, punkt 53).
- 53 Selles kontekstis peavad liikmesriigi kohtud, kes tunnustavad lepingutingimused ebaõiglaseks, direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 kohaselt esiteks kohaldama kõiki liikmesriigi õigusest tulenevaid tagajärgi, et nimetatud tingimused ei oleks tarbijale siduvad, ja teiseks hindama, kas asjaomane

leping saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta (22. veebruari 2018. aasta kohtumäärus ERSTE Bank Hungary, C-126/17, ei avaldata, EU:C:2018:107, punkt 38 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 54 Liidu seadusandja direktiivi 93/13 raames taotletud eesmärk on nimelt taastada tasakaal lepinguosaliste vahel nii, et samal ajal säilitatakse põhimõtteliselt terve lepingu kehtivus, ja jätta tühistamata kõik lepingud, mis sisaldavad ebaõiglasi lepingutingimusi (vt selle kohta 14. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 2. septembri 2021. aasta kohtuotsus OTP Jelzálogbank jt, C-932/19, EU:C:2021:673, punkt 40).
- 55 Euroopa Kohus on korduvalt otsustanud, et kuigi liikmesriikide ülesanne on määratleda oma riigisiseses õiguses kord, kuidas tuvastatakse lepingus oleva tingimuse ebaõiglane laad ja kuidas selle tuvastamise konkreetset õiguslikud tagajärjed väljenduvad, ei muuda see seda, et niisugune tuvastamine peab võimaldama taastada selle õigusliku ja faktilise olukorra, milles tarbija oleks olnud ilma ebaõiglase tingimusega, eelkõige nähes ette õiguse saada tagasi kasu, mille majandus- või kutsetegevuse raames tegutsev isik ebaõiglase tingimuse põhjal alusetult sai (31. mai 2018. aasta kohtuotsus Sziber, C-483/16, EU:C:2018:367, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 56 Lisaks, kui liikmesriigi kohus leiab, et kõnealune laenuleping ei saa pärast asjaomaste ebaõiglaste tingimuste kõrvaldamist vastavalt lepinguõigusele õiguslikult kehtima jääda ja kui ei ole olemas ühtegi riigisisese õiguse dispositiivset normi või ühtki sätet, mis oleks kohaldatav juhul, kui lepingupooled lepivad kokku nende tingimuste asendamises, siis tuleb asuda seisukohale, et kui tarbija ei ole väljendanud oma soovi säilitada ebaõiglaste tingimused ja kui lepingu tühistamine tooks tarbijale kaasa eriti kahjulikud tagajärjed, tuleneb direktiivi 93/13 kohaselt tagatavast kõrgetasemelisest tarbijakaitsest nõue, et lepingupoolte vastastikuste õiguste ja kohustuste tasakaalu taastamiseks peab liikmesriigi kohus, lähtudes riigisisestest õigusest tervikuna, võtma kõik meetmed, mis on vajalikud, et kaitsta tarbijat eriti kahjulike tagajärgede eest, mis võivad asjaomase laenulepingu tühistamisega kaasneda eeskätt seeläbi, et müüja või teenuste osutaja nõue tema vastu muutub kohe sissenõutavaks (25. novembri 2020. aasta kohtuotsus Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, punkt 41).
- 57 Eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et kui liikmesriigi kohus leiab sellises olukorras, nagu on kõne all põhikohtuasjas, laenulepingu olemust arvestades, et poolte suhtes ei saa taastada olukorda, milles nad oleksid olnud, kui seda lepingut ei oleks sõlmitud, peab ta tagama, et tarbija oleks lõpuks olukorras, milles ta oleks olnud siis, kui ebaõiglaseks tunnistatud lepingutingimust ei oleks kunagi olemas olnud.
- 58 Sellises olukorras, nagu on kõne all põhikohtuasjas, saab tarbija huve seega kaitsta eelkõige sellega, et talle makstakse tagasi summad, mille krediidiandja on ebaõiglaseks tunnistatud tingimuse alusel alusetult saanud, kusjuures selline tagastamine toimub alusetu rikastumise alusel. Käesoleval juhul kvalifitseeris esimese astme kohus, nagu nähtub eelotsusetaotlusest, kõnealuse laenulepingu ümber Ungari forintites nomineeritud laenulepinguks, määras seejärel kindlaks kohaldatava intressimäära ja mõistis seejärel Lombardilt välja summad, mis vastavad sellisele alusetule rikastumisele.
- 59 Siiski tuleb korrata, et kohtu pädevus ei saa ulatuda kaugemale sellest, mis on rangelt vajalik lepingupoolte vahelise lepingulise tasakaalu taastamiseks ja seega tarbija kaitsmiseks laenulepingu tühistamisega kaasneda võivate eriti kahjulike tagajärgede eest (25. novembri 2020. aasta kohtuotsus Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, punkt 44).

- 60 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus see, kui pädev liikmesriigi kohus otsustab taastada laenulepingu poolte suhtes olukorra, milles nad oleksid olnud, kui seda lepingut ei oleks sõlmitud põhjusel, et nimetatud lepingu põhiobjektiga seotud tingimus tuleb tunnistada selle direktiivi alusel ebaõiglaseks, võttes arvesse, et kui see taastamine osutub võimatuks, on tema ülesanne tagada, et tarbija oleks lõpuks olukorras, milles ta oleks olnud siis, kui ebaõiglaseks tunnistatud lepingutingimust ei oleks kunagi olemas olnud.

Kolmas küsimus

- 61 Oma kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 93/13 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis kohustavad tarbijat, kes esitab hagi lepingu põhiobjektiga seotud kehtetuse tuvastamiseks, lisama oma hagile nõude, et laenuleping tunnistataks kehtivaks või selliseks, millel on avaldunud õiguspõhjus.
- 62 Sellega seoses tuleb esiteks märkida, et eelotsusetaotlusest nähtub, et põhikohtuasjas ei ole tarbija, nagu Lombard oma kirjalikes seisukohtades rõhutas, mitte hageja, vaid kostja.
- 63 Teiseks ei nähtu Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust, et niisugune menetlusnõue oleks kohaldatav või et seda oleks kohaldatud esimese astme kohtule esitatud vastuhagile, kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole märkinud, miks on tema menetluses oleva kohtuasja lahendamiseks vaja kolmandale küsimusele vastata.
- 64 Järelikult tuleb tõdeda, et kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole piisavalt selgelt ja täpselt selgitanud põhjusi, mille tõttu ta esitas kolmanda küsimuse, siis ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohus täitnud käesoleva kohtuotsuse punktis 27 korratud Euroopa Kohtu kodukorra artikli 94 punktis c sätestatud nõuet.
- 65 Neil asjaoludel on see küsimus vastuvõetamatu.

Neljas küsimus

- 66 Oma neljanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas juhul, kui poolte suhtes ei saa taastada olukorda, milles nad oleksid olnud, kui seda lepingut ei oleks sõlmitud, millele viidatakse teises küsimuses, võib asjaomase laenulepingu tunnistada tagantjärele seadusandlikul teel kehtivaks või jõus olevaks, selleks et tagada lepingupoolte vaheline tasakaal.
- 67 Nagu Ungari valitsus oma kirjalikes seisukohtades rõhutas, tuleb esiteks tõdeda, et eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole määratlenud, mida ta peab silmas „hilisema õigusakti vastuvõtmise“ all, millele ta selles küsimuses viitab.
- 68 Teiseks ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohus ka selgitanud, miks on tema menetluses oleva vaidluse lahendamiseks vaja sellele küsimusele vastata.
- 69 Järelikult on see küsimus samal põhjusel, mis on esitatud käesoleva kohtuotsuse punktis 64, vastuvõetamatu.

Kohtukulud

- 70 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kuues koda) otsustab:

- 1. Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes tuleb tõlgendada nii, et selle sätete soovitatavat toimet ei saa sellist olukorda reguleerivate riigisiseste dispositiivsete õigusnormide puudumisel tagada ainult asjaomase liikmesriigi kõrgeima kohtu arvamuse abil, mis ei ole siduv ja milles antakse alama astme kohtutele teada, millist lähenemist tuleb järgida lepingu kehtivaks tunnistamiseks või selle tuvastamiseks, et see on tekitanud poolte vahel õiguslikke tagajärgi, kui see leping ei saa selle põhiobjektiga seotud ebaõiglase tingimuse tõttu edasi kehtida.**
- 2. Direktiivi 93/13 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus see, kui pädev liikmesriigi kohus otsustab taastada laenulepingu poolte suhtes olukorra, milles nad oleksid olnud, kui seda lepingut ei oleks sõlmitud põhjusel, et nimetatud lepingu põhiobjektiga seotud tingimus tuleb tunnistada selle direktiivi alusel ebaõiglaseks, võttes arvesse, et kui see taastamine osutub võimatuks, on tema ülesanne tagada, et tarbija oleks lõpuks olukorras, milles ta oleks olnud siis, kui ebaõiglaseks tunnistatud lepingutingimust ei oleks kunagi olemas olnud.**

Allkirjad